

Analiza pristupačnosti - Bihać

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremili:

Almir Merdžanić, Zlatko Malić, Suvad Zahirović, Fikret Zuko i Željko Volaš.

Sadržaj

1. Uvod	3
1.1. Projekt Access	3
1.2. Analiza pristupačnosti	3
1.3. Uvod u pristupačnost.....	4
1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH	6
2. Rezultati analize pristupačnosti	8
2.1. GRADSKA UPRAVA GRADA BIHAĆA	9
2.2. J.U. CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ.....	10
2.3. PODRUŽNICA BH POŠTE BIHAĆ	11
2.4. J.U. KANTONALNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA USK.....	12
2.5. DOM ZDRAVLJA BIHAĆ	13
2.6. GIMNAZIJA BIHAĆ	14
2.7. GRADSKI PARK BIHAĆ	15
2.8. RASKRIŽJE – GRAD BIHAĆ	16
2.9. P.U. DJEČIJI VRTIĆ FILI.....	17
2.10. TRŽNI CENTAR BINGO	18
2.11. KINO CINESTAR	19
2.12. BBI BANKA	20
2.13. FRIZERSKI SALON MERIMA	21
2.14. Hotel „PAVILJON“	22
3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti	23

“Objavljivanje ovog dokumenta financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. Uvod

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini realizira projekt Access – *pristupačnost za osobe s invaliditetom*. Radi se o još jednom značajnom projektu koji *Caritas* Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja životnih uvjeta za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt Access stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno članku 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini, te s 13. prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboј, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko distrikt BiH. Analizom će se obuhvati 10 – 15 javnih objekata i javnih površina na području svake od navedenih zajednica. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: javne uprave (općinske, gradske, kantonalne), objekata ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škole i sl.), kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljskih objekata (hotel, motel, restoran i sl.), javnih površina poput šetnice, parka i prometnice i raskrižja.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka, kao i nadležne službe, reagirati sukladno svojim mogućnostima.

1.3. Uvod u pristupačnost

Pristupačnost je jedan od ključnih preduvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanog kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom prepoznate su i postale vodeća skupina za zagovaranje kreiranja standarda čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo prednosti primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego što su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća razvijeni su prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti nužno su trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštivati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Koncept zasnovan na „načelima univerzalnog dizajna“, što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnom prilagodbom ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih skupina korisnika i sukladno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala vidljiv je iz same definicije fenomena invaliditeta u preambuli u točki E. i u članku 1., st. 2. u definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za

onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira područje ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvješća o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koji je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u području pristupačnosti na način da:

- ✓ (18.) je Odbor zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, naročito usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektroničkih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom;
- ✓ (19.) Odbor preporuča da Država potpisnica:
 - usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcijski plan s dovoljnim proračunom, učinkovitim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i učinkovitim sankcijama za nepoštivanje.
 - promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz,
 - osigura pristupačno informiranje i pristupačne medije, s posebnim osvrtom na elektroničke medije, u skladu s općim komentarom br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.),
 - obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta *Ciljevi održivog razvoja*.

U dokumentu *Ciljevi održivog razvoja* (SDG) koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. godine, u ciljevima koji se odnose na

prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s invaliditetom, naročita se pažnja posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4 o obrazovanju, 6 o pravu na rad i 9 o pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, neke od vodećih država svijeta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i drugih, usvojile su zakone kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada.

Na razini Europske unije, početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene su direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom parlamentu usvojene i direktive o pristupačnosti *web*-stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, kao i Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim područjima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutačno je za područje arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao ih je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za područje dizajna u različitim područjima.

1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz područja pristupačnosti u Bosni i Hercegovini podijeljene su između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa, te elektroničkih medija i javnih operatora reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost zakonski je regulirana u Federaciji Bosne i Hercegovine na razinama entiteta i kantona, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike

Srpske, te Brčko distrikta BiH, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti preuzeli smo ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštivanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2. Rezultati analize pristupačnosti

U fokusu analize pristupačnosti za grad Bihać bila je arhitektonska pristupačnost, ali su zastupljeni i drugi segmenti, značajni različitim kategorijama osoba s invaliditetom. Konkretno analizirana je pristupačnost sljedećih objekata: Gradska uprava, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, vrtić, srednja škola, biblioteka, objekt pošte, tržni centar, banka, frizerski salon, kino, hotel, park i raskrsnica. Za svaki objekta pojedinačno analizirano je postojanje taktilne staze u blizini, semafori i njihova ozvučenost, pješački prelazi i taktilne oznake, autobusno stajalište, taktilne staze do samog objekta, parkinzi i oznake na istima, ulaz u objekt, prijemni pult, način dolaska na gornje etaže objekta, toalet, osoblje i njihov način komunikacije, korištenje Brajevog pisma i pristupačnost usluga koje se nude u objektu.

Analiza je pokazala da je određeni broj semafora u gradu ozvučen, ali je taj broj nedovoljan. Kada je u pitanju parking za osobe s invaliditetom, parkinzi su uglavnom dostupni i obilježeni, ali najveći problem su nesavjesni građani koji zauzimaju parking mjesta. U gradu ne postoje taktilne staze, niti taktilno obilježeni pješački prelazi. Većina analiziranih objekata ima kosu ravan, koja je adekvatna i ima graničnike. Mali je broj elektronskih vrata koja su odlično rješenje za ulazak osoba s invaliditetom u objekte. Prilazi objektu su pristupačni, bez suvišnih prepreka, osim ugostiteljskih objekata, ispred kojih se često nalaze fontane i reklame. Brajeve oznake najčešće nisu prisutne u objektima. Određeni broj zaposlenika u javnim institucijama poznaje znakovni jezik, a osoblje u analiziranim objektima nije prošlo adekvatnu obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Ukoliko se želi raditi na rješavanju problema pristupačnosti potrebno je uvoditi postepeno set odgovarajućih mjera kao što su podizanje svijesti, obuke, usklađivanje pravne regulative sa standardima pristupačnosti i materijalnim ulaganjem u prometnice i građevinske objekte. Predlaže se uvođenje standarda pristupačnosti u građevinsku legislativu, urbanističke i regulacijske planove. Ni jedan novi objekt ne bi trebao dobiti uporabnu dozvolu ukoliko ne zadovoljava standarde. Dobro bi bilo uvesti temu pristupačnosti u obrazovne programe, osobito u pedagoške smjerove, zatim ugraditi taktilne staze i uvesti oznaka na Brajevom pismu, izdvojiti budžet za ugradnju liftova, kosih ravnih i podiznih platformi u javnim ustanovama te uvesti i druge mjere koje bi unaprijedile pristupačnost.

Analizu i izvještaj uradio: Almir Merdžanić

2.1. GRADSKA UPRAVA GRADA BIHAĆA

Zgrada se nalazi u strogom centru grada i može joj se prići pasarelom, iz jednog dijela grada. Kosa ravan postoji, ali je previše strma i neadekvatna. U blizini objekta postoje obilježeni pješački prijelazi, ali nemaju taktilne oznake, dok su semafori ozvučeni. Dva prilaza su popločana i ravna. Postoji jedno parking mjesto za osobe s invaliditetom. Do ulaza se može doći pomoću dva prilaza. Na jednom postoji rampa koja je pokvarena. Drugi prilaz nema kosu ravan. Ulazna vrata su dovoljno široka i otvaraju se prema unutra, ali su staklena i teška. U hodniku se nalaze elektronska vrata. Objekt čine prizemlje i dva kata. Hodnik i šalter dvorana su dovoljno široki za nesmetano kretanje korisnika kolica. Prijemni šalter nije na adekvatnoj visini. Elektronska javna uprava je odgovarajuće visine, ali nije praktična za slijepe osobe jer aparat nema adekvatne oznake za slijepe osobe. Ne postoje oznake na Brajevom pismu niti taktilne oznake koje bi slijepe osobe vodile do šaltera. Šalteri nisu prilagođeni korisnicima kolica. Objekt nema dizalo, iako ima dva kata na kojima se nalaze važne gradske službe. Nema adekvatnog toaleta za OSI.

Preporuke:

- ✓ Osposobiti podiznu platformu na ulazu.
- ✓ Postaviti kose ravni na ulazu.
- ✓ Omogućiti pristup svim etažama.
- ✓ Napraviti toalet za OSI.
- ✓ Prilagoditi visinu šaltera.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Postaviti vizualne i zvučne oznake.

2.2.J.U. CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ

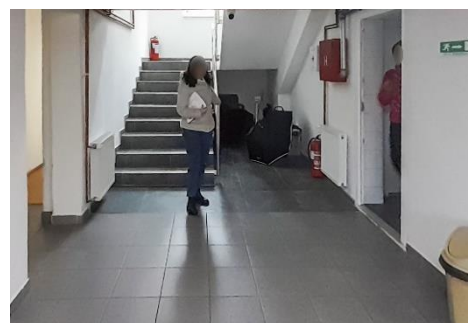
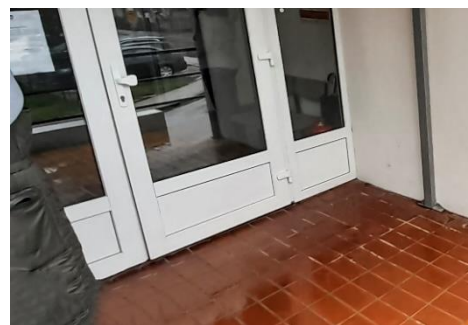
Ova ustanova se nalazi blizu centra grada, u ulici Fra Joze Valentića 3.

Iz grada se objektu dolazi ulicom koja ima ivičnjake bez kose ravni za uspon korisnika kolica. U blizini nema autobusne postaje. Postoje ozvučeni semafori kao i obilježeni pješački prijelazi. Centar nema svoje parkiralište, pa su korisnici koji dolaze automobilom primorani parkirati ispred privatnog stambenog objekta. Ne postoji taktilna staza do ulaza u objekt.

Na ulazu u Centar za socijalni rad postoji kosa ravan koja je klizava. Ulazna vrata u objekt su dovoljno široka, otvaraju se prema vani i ne zatvaraju se sama.

Hodnik je širok kao i ulazi u urede koji se nalaze u prizemlju. Na ulazu u informativni ured je prag koji nije adekvatan za korisnike kolica. Visina prijemnog šaltera je odgovarajuća. Natpisi u ustanovi su jasno vidljivi, a određeni uposlenici znaju znakovni jezik. Iako je objekt na dvije etaže, ne postoji dizalo. U objektu nema pristupačnog toaleta za OSI.

Osoblje prolazi neformalne obuke o pravima osoba s invaliditetom.

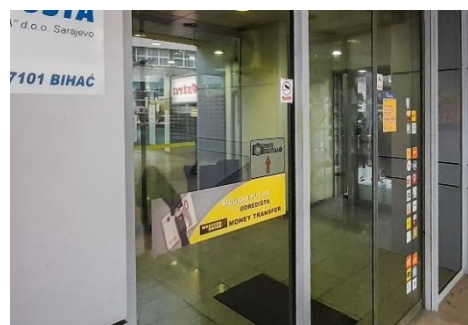
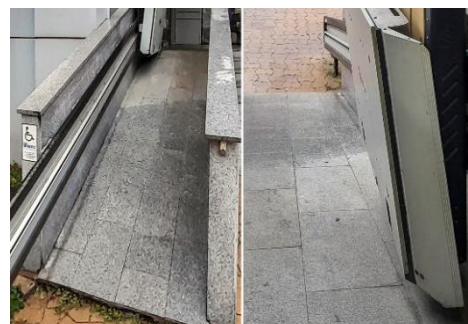

Preporuke:

- ✓ Staviti protu klizni materijal na kosu ravan.
- ✓ Ugraditi dizalo.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet za OSI.

2.3. PODRUŽNICA BH POŠTE BIHAĆ

Objekt glavne gradske pošte u Bihaću se nalazi u centru grada na adresi Bosanska 3. U blizini objekta se nalazi obilježeni pješački prijelaz, ali bez taktilnih oznaka. Obližnji semafori su ozvučeni. Ne postoji taktilna staza koja vodi do objekta, ali je teren popločan i ravan. Pošta ima parkiralište namijenjen isključivo uposlenicima, bez označenih mjesta za vozila osoba s invaliditetom. U blizini se nalazi javno parkiralište s označenim mjestima. Objekt se sastoji od četiri etaže. Dizalo postoji, ali samo u dijelu za uposlenike. U objektu se nalaze fotografska radnja, ured organizacije Pomozi.ba i odjel MUP-a USK-a za izdavanje identifikacijskih dokumenata. Objekt nema toalet za stranke niti toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Ima dva ulaza, od kojih je jedan namijenjen uposlenicima i korisnicima, a drugi prometniji je za prijem i isporuku pošiljki. Ulaz koji je namijenjen za administraciju ima ispravno izgrađenu kosu ravan, ali bez graničnika. Ulaz u kome se nalazi odjeljenje MUP-a USK-a ima kosu ravan i podiznu rampu koja zbog kvara nije u funkciji. Vrata su na jednom ulazu elektronska i pristupačna, dok se na drugom ulazu otvaraju prema unutra. Šalteri su odgovarajuće visine, primjerene za korisnike kolica. Hodnici su dovoljno široki. Uposlenici ne znaju znakovni jezik i nisu prošli bilo kakvu obuku.

Preporuke:

- ✓ Uraditi toalet za OSI
- ✓ Obučiti osoblje za rad sa OSI.
- ✓ Podiznu platformu vratiti u funkciju.

2.4.J.U. KANTONALNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA USK

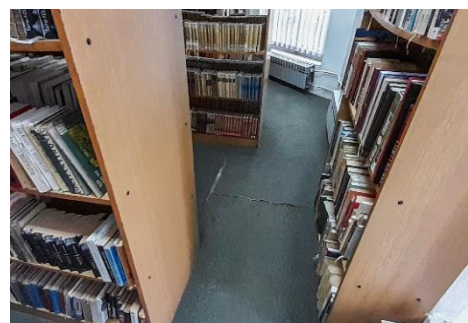
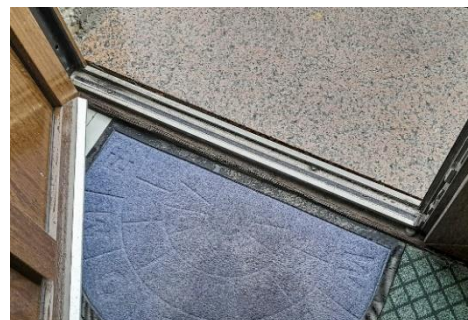
Ova institucija se nalazi u centru grada, na adresi Trg slobode 9. U blizini zgrade je nekoliko obilježenih pješačkih prijelaza bez taktilnih oznaka, ali s ozvučenim semaforima. U blizini se nalazi javni parking koji ima obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Zgrada ima podzemni dio, prizemlje i tri kata. Do ulaznih vrata koje vode u podzemni dio postoji kosa ravan koja nije propisno izgrađena. U prizemlju je Američki kutak, čija su ulazna vrata pristupačna su za osobe s invaliditetom. Drugi ulaz vodi do glavnog dijela zgrade i ravan je. Vrata se također otvaraju prema unutra.

Hodnik je odgovarajućih dimenzija za kretanje kolica, a natpisi su jasno vidljivi. Prolazak između polica s knjigama moguć je osobama u kolicima, međutim, ne mogu doći do dječjeg, sveučilišnog, kao ni do odjela za slijepe i slabovidne osobe, jer se isti nalaze na katu, a objekt nema dizalo. Unutar objekta ne postoji toalet pristupačan osobama s invaliditetom.

Osoblje poznaje znakovni jezik, uposlenica Odjela za slijepe i slabovidne osobe prisustvovala je brojnim obukama o pravima osoba s invaliditetom. Organizacije osoba s invaliditetom imaju mogućnost besplatnog korištenja prostora. Biblioteka posjeduje i Brajevu mašinu.

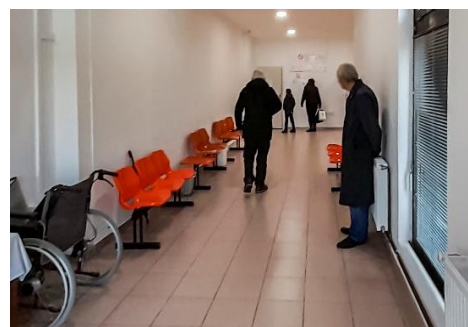
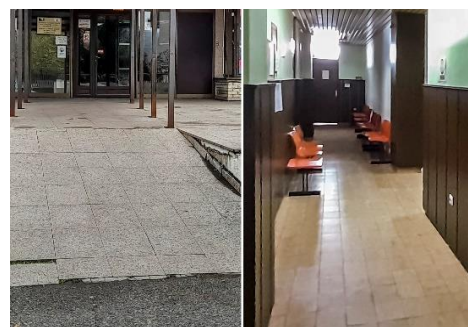
Preporuke:

- ✓ Prilagoditi kosu ravan.
- ✓ Omogućiti pristup gornjoj etaži.
- ✓ Prilagoditi toalet za OSI.

2.5.DOM ZDRAVLJA BIHAĆ

Ova ustanova se nalazi u ul. Put V korpusa bb. Zgrada je stara, nesigurna, osobito nakon nedavnog potresa te zahtijeva obnovu. Neki su odjeli izmješteni na druge lokacije u gradu. U blizini je kružni tok, pješački prijelaz je obilježen, ali bez taktilnih oznaka. Na parkingu nema obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. U slučaju potrebe, automobil može doći do samog ulaza. Teren je popločan i ravan, osim ispred ulaza na odjel fizijatrije. Zgrada ima prizemlje i dva kata. Na glavnom ulazu postoji kosa ravan adekvatno napravljena. Ulazna vrata su dovoljno široka za korisnike kolica, otvaraju se prema unutra, ali se zatvaraju sama. Preostala dva ulaza imaju kosu ravan i dovoljno široka i stabilna vrata. Prijemni pultovi su odgovarajuće visine. Natpisi su jasno vidljivi. Hodnici i vrata su dovoljno široki. Objekt nema toalet za osobe s invaliditetom. U glavnom dijelu zgrade, koja pored prizemlja ima i dva kata, postoji starije dizalo, pa je ulaz u njega uzak, a pod nije u ravni s hodnikom. Ipak, kolica mogu ući. Ginekološki stolovi prilagođeni korisnicima kolica ne postoje. Stolovi u ordinacijama su odgovarajuće visine. Osoblje nije prošlo obuku.

Preporuke:

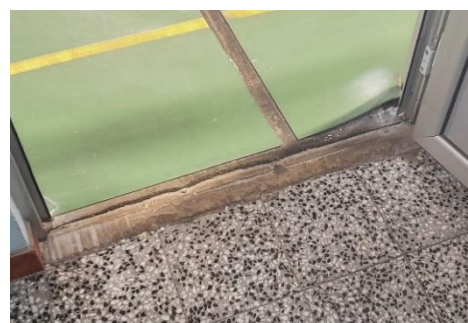
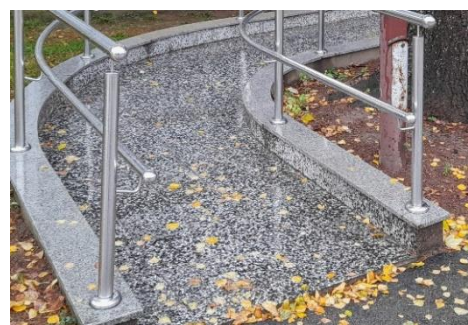
- ✓ Novi objekt izgraditi u skladu sa standardima pristupačnosti.
- ✓ Prilagoditi ginekološki stol korisnicima kolica.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet.
- ✓ Označiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.

2.6. GIMNAZIJA BIHAĆ

Ova najstarija srednjoškolska ustanova u Gradu Bihaću udaljena je jedan km od centra grada, u ul. Safet-Bega Bašagića 40. U blizini objekta postoji obilježen pješački prijelaz. Nema semafora, ali raskrižje nije prometno. Taktilno obilježen pješački prijelaz, kao i taktilna staza koja vodi do škole ne postoje. Parkiralište nema obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Gimnazija ima dva ulaza: za uposlenike i učenike. Ulaz predviđen za učenike je pristupačan jer posjeduje kosu ravan, s graničnicima i ogradom. Ulazna vrata se otvaraju prema vani, ali se ne zatvaraju sama i nisu teška. Visina pulta je odgovarajuća i za korisnike kolica. Hodnici i vrata su dovoljno široki. Svi natpisi su jasno istaknuti i vidljivi. Sve prostorije u školi imaju pristupačan ulaz, uključujući zbornicu, knjižnicu, kuhinju i dvoranu za tjelesni odgoj. Gimnazija ima potpuno prilagođen toalet za osobe s invaliditetom koji zadovoljava sve standarde. Osoblje i učenici ne poznaju znakovni jezik i nisu prošli obuku za rad s osobama s invaliditetom. Nastavno osoblje je sudjelovalo na seminarima o inkluziji. Određeni broj učenika je u okviru programa učio o inkluziji, simulirali su snalaženja s oštećenjem vida i sluha. Uposlenici, ali i učenici, su jako zainteresirani za temu arhitektonske pristupačnosti.

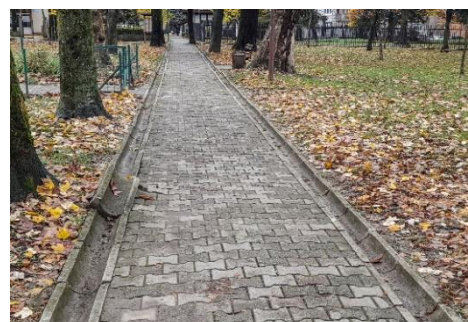
Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilnu traku za prilaz školi.
- ✓ Prilagoditi određeni broj parkirališnih mjesta osobama s invaliditetom.

2.7. GRADSKI PARK BIHAĆ

Gradski park se nalazi u centru Bihaća. U parku se nalazi i dječje igralište kao i nekoliko javnih institucija. U parku se organiziraju kulturni događaji i manifestacije. U blizini je nekoliko raskrižja s obilježenim pješačkim prijelazima i zvučnim semaforima. Nema taktilne trake. Trotoari u blizini su arhitektonski pristupačni, s obzirom na to da posjeduju kosu ravan za uspon korisnika kolica. Nedavno je postavljena led rasvjeta, ali je jako slaba, pa smanjuje vidljivost u noćnim satima. Postoji pet prilaza parku. Jedan od njih je arhitektonski pristupačan, drugi bi mogao biti pristupačniji, jer se u park ulazi s mosta i postoji izbočina koja ometa vožnju kolica. Glavna staza je dovoljne širine. Sporedne šetnice su uže, no i po njima je moguće kretati se s kolicima i imaju ivičnjake, dok se na glavnoj stazi sa strana nalaze slivnici za vodu. U parku postoji dovoljno mobilijara, s tim da je neki nepristupačan za osobe s invaliditetom. Na jednom dijelu glavne staze u parku postoji ulegnuće u zemlji i pločice su utonule, što bi također moglo praviti smetnje u kretanju osobama s invaliditetom, naročito korisnicima kolica i slijepim i slabovidnim osobama koje se samostalno kreću pomoću bijelog štapa.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne oznake.
- ✓ Otkloniti izbočinu na jednom od prilaza.
- ✓ Postaviti rešetke na slivnike za vodu.
- ✓ Sanirati ulegnuća na glavnoj stazi.

2.8.RASKRIŽJE – GRAD BIHAĆ

Jedan od objekata koji je odabran za analizu pristupačnosti u Gradu Bihaću je raskrižje u centru grada, u blizini autobusnog stajališta za autobuse koji voze iz i u udaljena prigradska područja. Jedan pravac vodi ka gradskom parku, drugi ka gradskom trgu, treći prema glavnom gradskom mostu, a posljednji, četvrti omogućuje dolazak do Općinskog suda u Bihaću. Raskrižje ima četiri pješačka prijelaza koji su obilježeni, ali su oznake slabo vidljive i zahtijevaju novo označavanje. Taktilne oznake ne postoje ni na jednom od prilaza. U blizini se nalaze tri semafora, od kojih je samo jedan ozvučen i to onaj preko kojeg se prelazi krećući se od Općinskog suda u Bihaću prema parku i obrnuto. Na svim pješačkim prijelazima, s obje strane izgrađena je odgovarajuća kosa ravan. Na dijelu raskrižja sa zvučnim semaforom, s obje strane pješačkog prijelaza, na trotoaru se nalazi stablo, koje može predstavljati problem u kretanju slijepim i slabovidnim osobama. Jedno je omeđeno ivičnjacima, dok drugo nije, tako da je ovo raskrižje djelomično pristupačno.

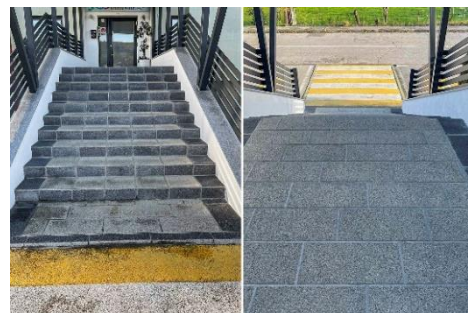
Preporuke:

- ✓ Ponovno označavanje pješačkih prijelaza.
- ✓ Postavljanje taktilnih oznaka.
- ✓ Postavljanje zvučne signalizacije na ostale semafore.

2.9.P.U. DJEČIJI VRTIĆ FILI

P.U. Dječji vrtić Fili je o privatna predškolska ustanova koja se nalazi 2 km od centra grada, na adresi Bosanskih gazija 32b. U blizini nema autobusnog stajališta, nema semafora niti pješačkog prijelaza. Ne postoje taktilne oznake za kretanje slijepih i slabovidnih osoba. Vrtić se nalazi u sklopu stambene zgrade, a sastoji se od tri etaže: podruma koji služi kao ostava, prizemlja i jednog kata gdje borave bebe. Iako se vrtić nalazi u stambenoj zgradi, ima svoj ulaz i parking bez obilježenih mjesta za osobe s invaliditetom. Na prostoru ispred ulaza je zabranjeno parkiranje. Do ulaznih vrata se dolazi stepenicama i ne postoji kosa ravan. Ulazna vrata su elektronska i otvaraju se sama nakon prislanjanja elektronskog ključa i pristupačna su za osobe s invaliditetom. Prostorije unutar vrtića su ravne i osvijetljene, bez pragova i s vratima koja se otvaraju prema unutra. Vrtić ima još jedan ulaz namijenjen samo djeci koja izlaze u dvorište da se igraju i pristupačan je, jer je u potpunosti ravan. Osoblje je jako ljubazno i susretljivo. Ne poznaju znakovni jezik. Neki uposlenici su prisustvovali okruglim stolovima posvećenim inkluziji i voljni su se dodatno educirati, jer su u grupama imali, a i sada imaju djecu s invaliditetom. Jedini su vrtić u Unsko-sanskom kantonu koji obilježava Međunarodni dan osoba s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Napraviti kosu ravan na ulazu.
- ✓ Obilježiti parking mjesta za OSI.
- ✓ Dodatno obučiti osoblje.

2.10. TRŽNI CENTAR BINGO

TC Bingo je udaljen oko 2 km od centra grada. Pješački prijelazi su jasno vidljivi, ali nema taktilnih staza. U neposrednoj blizini nema semafora ni raskrižja. Ima veliki parking s obilježenim mjestima za osobe s invaliditetom na koja se nepropisno parkiraju.

Ulaz u objekt je arhitektonski pristupačan jer je ravan, ulazi se na senzorna vrata. Prostor unutar objekta je ravan, bez pragova, osvijetljen, s jasno vidljivim natpisima. Info pult je pristupačne visine za korisnike kolica. Objekt ima prizemlje i kat do kojeg se može doći običnim ili pokretnim stepenicama i dizalom koje Brajeve oznake. Prostor između polica u hipermarketu i ostalim trgovinama, kao i prilazi kasama su dovoljno široki, a kase postavljene na adekvatnu visinu za korisnike kolica. Unutar objekta TC Binga nalaze se tri toaleta za osobe s invaliditetom. Toalet u prizemlju trenutno nije u funkciji, dok preostala dva jesu. Restoran, čiji se jedan dio nalazi na terasi je u potpunosti pristupačan za korisnike kolica. Osim u dizalu, u ostatku objekta ne postoje Brajeve oznake, pa ni jelovnik na Brajevom pismu. Uposlenicima Binga bi dobro došla obuka za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Vratiti u funkciju toalet u prizemlju.
- ✓ Ugraditi taktilne staze do objekta.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.
- ✓ Napraviti bar jedan jelovnik na Brajevom pismu.

2.11. KINO CINESTAR

Jedino kino u Bihaću nalazi se u okviru objekta TC Bingo. Pješački prijelaz putem kojeg se dolazi do Binga i do kina je obilježen, ali nema taktilne oznake. Posjetitelji kina koriste zajednički parking koji je dovoljno prostran i ima obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Problem predstavljaju nesavjesni građani koji parkiraju na obilježena mjesta. Ulaz u tržni centar je u potpunosti ravan i arhitektonski pristupačan. Prilazak kino je kroz tržni centar i u potpunosti je pristupačan. Pult je pristupačan za potrebe korisnika kolica. Kino se sastoji od šest dvorana, od kojih su neke predviđene za 3D projekciju. U dvoranama postoje dvojna vrata, za ulaz i izlaz. Teška su i otvaraju se prema unutra. Međutim, prije projekcije su uvijek otvorena, a u toku projekcije neko od uposlenika je uvijek pored i spreman je da ih otvori po potrebi. Na ulazu u kino dvorane kao i unutar njih postoji kosa ravan. Natpisi su jasno vidljivi. Slijepim osobama otežava korištenje usluga kina nepostojanje transkripcije. Cinestar ima toalet u potpunosti prilagođen osobama s invaliditetom.

Osoblje ne poznaje znakovni jezik i nije prošlo obuku o osobama s invaliditetom, ali je ljubazno i spremno za svaki vid suradnje.

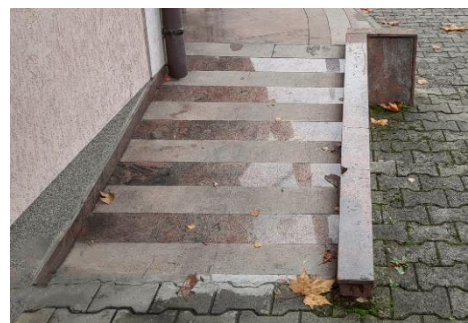
Preporuke:

- ✓ Transkripciju projekcija za slijepe i slabovidne osobe.
- ✓ Prilagodbu ulaznih vrata u dvoranu.
- ✓ Ugradnju taktilnih oznaka.

2.12. BBI BANKA

Ova poslovница BBI banke se nalazi 500 m od centra grada, u ul. Husrefa Redžića, u okviru privatnog stambenog objekta. U blizini ne postoji autobusno stajalište niti semafori jer je riječ o mirnoj ulici koja nema raskrižje, pa ne postoji potreba za semaforom. Pješački prijelaz je obilježen, ali nema taktilne oznake. U blizini postoji javni parking s obilježenim mjestom za OSI, dok parking same banke nema obilježena mjesta za OSI. Do ulaza u samu banku ne postoji taktilna staza.

Prilaz bankomatu i ulaz u banku je arhitektonski pristupačan za korisnike kolica. Postoji kosa ravan kojom se dolazi do bankomata, a u nastavku su ulazna vrata. Bankomat je odgovarajuće visine za korisnike kolica, ali nema nikakve oznake koje bi olakšale njegovo korištenje slijepim osobama. Ulazna vrata su teška i otvaraju se prema vani. Nakon vrata i manjeg predvorja su druga vrata koja se otvaraju prema vani, kao i ulazna. Prostor unutar banke je širok i pogodan za kretanje korisnika kolica. Svi šalteri su postavljeni u ravni prikladnoj za korisnike kolica. Međutim, čekaonica i ured ravnatelja su nepristupačni, jer postoji jedan stepenica. Osoblje nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom i ne poznaje znakovni jezik.

Preporuke:

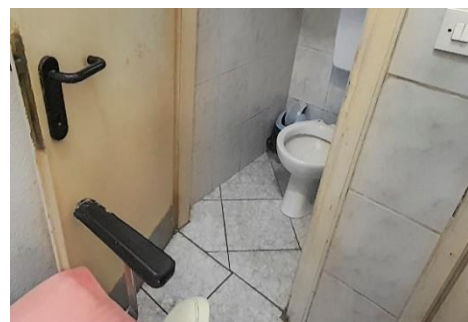
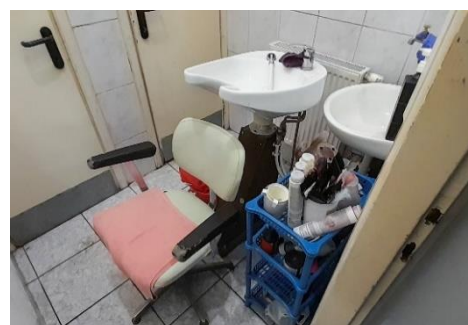
- ✓ Omogućiti pristup čekaonici.
- ✓ Prilagoditi ulazna vrata za OSI.
- ✓ Označiti mjesta na parkiralištu BBI Banke.

2.13. FRIZERSKI SALON MERIMA

Frizerski salon “Merima” se nalazi u prizemlju privatne kuće, u ulici Bihaćkih branilaca broj 61. Blizu objekta ne postoji autobusno stajalište. U okolini objekta nema taktilnih staza, ali postoji ozvučeni semafor i obilježen pješački prijelaz. Najbliže parkiralište se nalazi preko puta salona. Da bi neko s parkinga došao do salona, mora preći ulicu i doći do trotoara koji nema kosu ravan tako da osobe s invaliditetom koje koriste kolica ne bi mogli nesmetano prići objektu.

Ulaz u salon je u potpunosti arhitektonski nepristupačan jer nema kosu ravan, a na samom se ulazu nalaze dvije stepenice. Vrata se otvaraju prema unutra. Prostor salona predviđen za pružanje usluga je odgovarajuće širine za kretanje kolica, s ogledalom odgovarajuće visine. Pult je odgovarajuće visine za osobe koje koriste kolica i može mu se prići bez prepreka. Međutim, dio salona koji je predviđen za pranje kose, kao i dio u kojem se nalazi toalet, nisu pristupačni za osobe s invaliditetom jer je prolaz do njih uzak i kolica ne mogu proći.

Osoblje nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom i ne poznaje znakovni jezik. Međutim, ljubazni su i svjesni nepristupačnosti vlastitog poslovnog prostora.

Preporuke:

- ✓ Prilagoditi prilaz objektu.
- ✓ Postaviti kosu ravan na ulaz u objekt.
- ✓ Visinu mjesta predviđenog za pranje kose prilagoditi OSI.

2.14. HOTEL „PAVILJON“

Hotel se nalazi u centru grada, u gradskom parku kroz koji se prilazi hotelu. U blizini je nekoliko obilježenih pješačkih prijelaza koji nemaju taktilne staze, a samo neki imaju zvučne semafore. Prilaz hotelu je moguć, a hotel ima vlastito parkiralište s obilježenim mjestima za OSI.

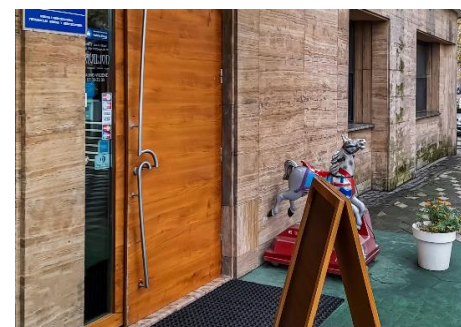
Na ulazu u dvorište hotela nalazi se kosa ravan. Ispred ulaza u hotel postoji nekoliko predmeta koji otežaju ulazak osobama s kolicima (saksija, stalak za jelovnik i slično). Ulazna vrata su drvena, teška, otvaraju se prema vani i sama se zatvaraju što osobama s invaliditetom otežava ulazak.

Hol i prostor predviđen za restoran su dovoljno široki i ravni. Objekt čine tri etaže, jedna pod zemljom, prizemlje i kat koji su povezani dizalom. Ulaz i prostor u dizalu su dovoljno prostrani i široki. Hotel ima toalet za osobe s invaliditetom koji je dobrim dijelom pristupačan, osim držača koji nisu urađeni po standardima.

Recepcija – pultovi su nepristupačni za korisnike kolica. Hotel nema potpuno pristupačne sobe, iako se većina može nesmetano koristiti, jer su sobe dovoljno prostrane i nemaju prepreka. Toalet u sobama nije u potpunosti pristupačan za osobe s invaliditetom, iako se jednim dijelom može koristiti. U hotelu nema Brajevih oznaka.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ukloniti predmete s ulaza u hotel.
- ✓ Napraviti barem jednu potpuno pristupačnu sobu.

3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

R b.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	
3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	
		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	

		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	

SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE

8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	
9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	
		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10.	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11.	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).